



Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Poro- ja kalapäivät 2024

Poronhoidon tulevaisuus -Tulevaisuustyöryhmän näkymiä

28.8.2024

MMM hankkeita

- Hankkeet ja säädösvalmistelu: <https://mmm.fi/hankkeet>
- Valitse Tarkenna-kentästä myös päättyneet ja kirjoita hakusanaksi "poro".

Tausta ja tehtävä

- [Suurimmat sallitut poroluvut -työryhmä](#) (12.10.2018 – 31.12.2019) esitti porolukujen liitännäistoimiksi laadittavaksi velvoittavat paliskuntakohtaiset porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmat.
- [Tulevaisuustyöryhmä](#) (1.11.2021-28.2.2023) valmisti paliskuntakohtaisille porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmille yksityiskohtaisen toimintamallin ja arvioi myös muita porotalouden kehittämistarpeita, joilla turvataan alan kehittyminen.

Jäsenet

- Tapani Sirviö, neuvotteleva virkamies Maa- ja metsätalousministeriö
- Hannu Linjakumpu, yksikön päällikkö Lapin ELY-keskus
- Risto M. Ruuska, läänineläinlääkäri Lapin aluehallintovirasto
- Sirpa Rasmus, yliopistotutkija Lapin yliopisto/Arktinen keskus (raportointisihteeri)
- Katja Holmala, ohjelmajohtaja Luonnonvarakeskus
- Riku Lumiaro, FM Suomen luonnonsuojeluliitto
- Kirsi-Marja Korhonen, aluejohtaja Metsähallitus
- Markku Karjalainen, kenttäpäällikkö MTK Pohjois-Suomi
- Mika Kavakka, puheenjohtaja Paliskuntain yhdistys
- Tiina Sanila-Aikio, varapuheenjohtaja Paliskuntain yhdistys
- Anne Ollila, toiminnanjohtaja Paliskuntain yhdistys
- Asko Länsman Saamelaiskäräjät
- Kokoussihteerit:
 - Päivi Kainulainen, porotalousasiantuntija, Lapin ELY-keskus
 - Marja Anttonen, porotalousneuvoja, Paliskuntain yhdistys.
- Asiantuntijana Jukka Tauriainen, tutkija, Luonnonvarakeskus

1. TYÖRYHMÄN ESITYS LAIDUNTEN HOITO- JA KÄYTTÖSUUNNITELMISTA

- **Tulevaisuustyöryhmä esitti paliskuntakohtaisten porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien käyttöönottoa.**
- Tavoite:
 - Edistää porolaidunten kestäväää käyttöä sekä optimoida porolaidunnusta luonnon monimuotoisuutta edistävällä ja turvaavalla tavalla.
 - Elinympäristöjen parempi tila ja elinkeinon laidunvarojen varmistaminen myös tulevaisuudessa.
 - Vähentää porolaidunnuksen ja muun maankäytön välisiä ristiriitoja.

Esitetyt HKS toimenpiteet

1. Vähintään 7 % eloporomäärän lasku suhteessa suurimpaan sallittuun eloporomäärään
 2. Aikainen teurastus 1.6.–15.11. välisenä aikana tai ennen erillisille talvilaitumille siirtämistä
 3. Jäkälälaidunten tilan parantaminen
 4. Kesälaidunkierron kehittäminen
 5. Paliskuntien tai tokkakuntien yhdistäminen tai yhteistyön kehittäminen
- Paliskunta valitsee kaksi toimenpidettä
 - Toimenpiteiden kuvaus ja indikaattorit [loppuraportin](#) liitteenä

1. TYÖRYHMÄN ESITYS LAIDUNTEN HOITO- JA KÄYTTÖSUUNNITELMISTA

- Työryhmä luonnosteli Suurimmat sallitut poroluvut -työryhmän raportin pohjalta myös
 - [laidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien sisältöluonnoksen](#)
 - [laatinut prosessikuvauksen](#)
- Toimintamallia testattiin 2023 pilotoinnin avulla kolmessa poronhoitoalueen eri osissa sijaitsevassa paliskunnassa. Hankkeesta vastasi Paliskuntain yhdistys.
- Nyt tehdään lainsäädäntötyötä: Porolaidunten hoidon ja käytön suunnittelua sekä eloporojen enimmäismäärän kontrollointia koskeva [lainsäädäntöhanke](#) on käynnissä.

Työryhmän muut suositukset

2. Suositus: POROTALOUDELLE ENEMMÄN NEUVOTTELUVOIMAA

- Työryhmä suositteli esiselvitystä sopimustuotannon/tuottajaorganisaation kehittämiseksi neuvotteluvoiman parantamiseksi.
- Tuottajaorganisaatio on tuottajien yhteenliittymä, jonka tarkoitus on vahvistaa elinkeinonharjoittajien neuvotteluasemaa markkinoilla ja parantaa tuotannon suunnitelmallisuutta ja tehokkuutta.
- Työryhmä suositteli, että elinkeinon sisällä tarkastellaan sopimustuotannon / tuottajaorganisaation kehittämistä ja vertaillaan mallin etuja ja haittoja.

3. Suositus: UUSIA TYÖKALUJA VAIKEISIIN SÄÄ- JA LUONNONOLOSUHTEISIIN VARAUTUMISEEN SEKÄ POROMENETYSTEN ENNALTAEHKÄISYYN

- Tulevaisuustyöryhmä identifioi vahinkolakia koskevia [kehittämistarpeita](#)
- Lisäksi on tarve kehittää elinkeinon omia työkaluja ennaltaehkäistä poromenetyksiä vaihtelevissa olosuhteissa, sekä varautua vaikeisiin sää- ja luonnonolosuhteisiin sekä eläintauteihin.
- Seuranta- ja havaintojärjestelmiä tulee kehittää yhteistyössä eri tutkimuslaitosten kanssa. Poronhoitajien oma aktiivinen olosuhteiden ja eläintautien seuranta on syytä kytkeä tutkimushavaintoihin.
- Työryhmä piti tärkeänä poron terveydenhuoltojärjestelmän kehittämistä ja huomautti, ettei porolla ole lajikohtaista hyvinvointiasetusta.

4. Suositus: TUKIJÄRJESTELMÄ RIIPPUMATTOMAKSI TUOTANTOMÄÄRISTÄ

- Työryhmä esitti poronhoidon tukijärjestelmän kehittämistä. Teuras- ja eloporotuen sijasta tuki olisi tulevaisuudessa kytketty irti tuotantomäärien vaihtelusta.
- Tukijärjestelmän muutos edellyttää selvitystyötä ja siirtymäaika.

5. Suositus: PORONHOIDON KULTTUURILLISET MERKITYKSET ENTISTÄ VAHVEMMIKSI

- Työryhmä esitti porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetukilain vaikuttavuuden sekä uusien tukimuotojen toimivuuden arviointia tutkimuksen kautta.
- Tutkimuksessa tulee ottaa erityisesti huomioon saamelaisten perinteisille tuotantomuodoille kohdennettava tuki.
- Työryhmä suosittelee, että saamelaisten perinteisiä porotalousjärjestelmiä ylläpidetään ja vahvistetaan.

6. Suositus: YHTEISIÄ RATKAISUJA POROJEN ELINTILAN TURVAAMISEKSI JA PORONHOITOALUEEN UHANALAISTEN LUONTOTYYPPIEN JA LAJIEN SÄILYTTÄMISEKSI

- Työryhmä esitti, että tunturiluonnon suojelemiseksi selvitetäisiin yleishyödyllisen ”[Porot ja tunturiluonto](#)” -säätön perustamista. Säätö voisi olla uusi toimintamalli, jolla turvataan porojen elintila ja ylläpidetään ja vahvistetaan tunturiluonnon monimuotoisuutta.
- Elinkeino voi itse tukea luonnon monimuotoisuuden suojelua ja vahvistamista poronhoitoalueella muun muassa porolaidunnuksen optimoinnilla hoito- ja käyttösuunnitelmien avulla (kohta 1) sekä tukijärjestelmän kytkemisellä irti tuotantomääristä (kohta 4).
- Työryhmä näkee perustelluksi sen, että jatkossa tarkastellaan, miten heikentyneitä porolaitumia saataisiin palautettua poronhoitokäyttöön esimerkiksi kompensaatioiden kautta tai ennallistamistoimilla. Tämän lisäksi työryhmä suosittelee, että porotalouden toimijat ovat aktiivisesti mukana erilaisissa metsätalouden toimintatapojen kehittämiskokeiluissa ja -hankkeissa sekä metsä- ja suoluonnon ennallistamishankkeissa.

7. Suositus: POROTALOUDEN KESKUSTELUYHTEYS JA NEUVOTTELUMEKANISMIT PAREMMIKSI MAANKÄYTTÖÖN LIITTYVISSÄ KYSYMYKSISSÄ

- Työryhmä suositteli, että porolaitumet ja poronhoidon toiminta-alueet sekä paliskuntien hoito- ja käyttösuunnitelmat huomioidaan tulevaisuudessa paremmin maankäytössä ja sen suunnittelussa.
- Työryhmä suositteli, että poronhoitolain 53 §:n (neuvotteluvelvollisuus) ajantasaistamistarpeet arvioidaan samalla, kun porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien mahdollinen velvoittava lainsäädäntö ratkaistaan.
- Työryhmä katsoi myös, että alueidenkäytön suunnittelussa tulee turvata ja varmistaa poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytykset sekä varmistaa, että suunnitteluun tarvittavat tietoaineistot ovat käytettävissä oikea-aikaisesti, riittävällä tarkkuudella ja riittävän ajantasaisina.

8. Suositus: MUUTTUVAAN ILMASTOON SOPEUTUMINEN OSAKSI TULEVAISUUSTYÖTÄ

- Työryhmä piti tärkeänä porotalouden ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman tai ilmastotiekartan luomista yhdessä elinkeinon ja sidosryhmien kanssa.
- Tiedonvälitystä ja neuvontaa tarvitaan mm. ilmastonmuutoksen poroille aiheuttamiin terveydellisiin haasteisiin ja uhkiin varautumiseksi sekä toimintatapojen kehittämiseksi poronhoidon kentällä.

9. TYÖRYHMÄN MUITA HUOMIOITA

- Työryhmä katsoi, että suurpetokantojen kehittyessä olisi tarpeen kehittää monipuolisesti toimintamalleja porovahinkojen ennaltaehkäisyyn. Suurpetojen kannanhoidon lisäksi toimintamalleja voisivat olla poronhoidon käytänteiden kehittäminen ja maankäytön suunnittelu. Kehittämistarpeita on myös petojen aiheuttamien porovahinkojen tarkastustoiminnassa sekä petokantojen arvioinnissa.
- Työryhmä totesi myös, että poronhoitajien hyvinvointi ja jaksaminen ovat oleellinen osa elinkeinon kestävyyttä, eikä näitä sovi unohtaa, kun tulevaisuustyötä jatketaan. Pienenä mutta konkreettisenä askeleena työryhmä mainitsee Sosiaali- ja terveysministeriössä selvityksessä olevan sijaisapuun käytettävissä olevan tuntimäärän lisäämisen ja sijaisapuperusteiden laajentamisen esimerkiksi poronhoitajan perhevapaiden ajaksi.

Loppuraportti

KOHTI KANNATTAVAA, KESTÄVÄÄ JA KULTTUURISESTI MERKITTÄVÄÄ POROTALOUTTA

Esitys laidunten hoito- ja käyttösuunnitelmista sekä suositukset muista porotalouden kehittämistarpeista

GÁNNÁHAHTTI, CEAVZILIS JA KULTUVRRALAČČAT MEARKKAŠAHTTI BOAZODOALU GUVLUI

Ovdanbuktojupmi guohtoneatnamiid dikšun- ja geavahanplánain sihke ávžžuhusat boazodoalu eará ovdánahttindárbbuin

KANNATTITTEE, KILELIS JÁ KULTTUURLÁVT MERHÂŠITTEE PUÁSUITUÁLU SUUNDÁN

lävtuttâs kuáttumenâmiij tipšom- já kevttimvuáváámiijn sehe avžuuttâsah puásuituálu eres ovdedemtaárbuin

KA'NNTEEI, ĶEÂLL'JEEI DA KULTTUURSÂANJI MIÂRKTEEI PUÄ33TÄÄL ÂRRA

E'tĳĳõs viistsõõ'ji da kuäivaspaai'ĳi hâiddda ââ'nnemplanin di siâzztõõzz jee'res puä33tääL ooudâsviikkâmtaarbin

Työn jatko vuonna 2023

1. Paliskuntain yhdistyksen hanke: Porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien pilotoinnit

- 1.12.2022-31.12.2023
- Aarre Jortikka, Vilma Sanaksenaho
- 3 pilottipaliskuntaa
- 1. pilotoi HKS-prosessi yhteistyössä pilottipaliskuntien kanssa
- 2. laati tarkoituksenmukaisen sisällöllisen HKS toteutusmallin
- 3. selvitti mallin HKS-suunnitelmien jakeluun ja tallentamiseen sekä selvittää mahdollisten uusien tietojärjestelmien ja tallennusalueiden tarve ja erilaisten toteutusvaihtoehtojen kustannukset.

2. Informaatio ja keskustelutilaisuudet poronhoitoalueella

- Päättyi 30.11.2023
- Päivi Lundvall, Reflek Oy
- Paliskuntakohtaisia tilaisuuksia noin 20 kpl, lisäksi paliskuntien yhteisiä tilaisuuksia ja sidosryhmätapaamisia.
- Painotus laidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien sekä säätöön perustamisen aihekokonaisuuksissa.